

CREDITUL DE CONSUM ÎN ROMÂNIA – EVOLUȚII ȘI TENDINȚE ACTUALE

PROF. UNIV. DR. ANA POPA

LECT UNIV. DR. LAURA GIURCĂ VASILESCU

Universitatea din Craiova, Facultatea de Științe Economice, str. A.I. Cuza, nr. 13, Craiova

E-mail: anapopa2005@yahoo.com

E-mail: laura2004@k.ro

ECON. ING. BOGDAN FIRA

Faculty of Zittau Gorlitz (FH) Germany

E-mail: fira.bogdan@o2online.de

Abstract: Priority orientation of the Romanian banks towards the consuming credits in the last period should take into account several aspects: the banks specific as universal banks; customers policy, the improvement of the credit portfolio structure, the decrease of the risk through safe placement, the development of the product and services offer.

Pe fondul declinului înregistrat de piața de corporate banking care a devenit tot mai săracă sub raportul apariției de noi companii, potențiali clienți bancari, segmentul țintă a devenit retail-ul, respectiv oferta pentru persoane fizice iar anul 2002 a marcat începutul "bătăliei" pentru consumer banking. Inclusiv bănci cu capital străin au pus și pun în continuare accentul pe un astfel de client. Astfel, în ultima perioadă, creditul pentru consum a cucerit o pondere tot mai însemnată din totalul creditelor acordate de băncile din România (aproximativ 18,4% în anul 2004).

La nivelul țărilor Uniunii Europene, creditul de consum a înregistrat o tendință ascendentă în ultimii ani dar cu ritmuri anuale relativ constante (tabel nr. 1).

Tabelul 1. Evoluția creditelor de consum la nivelul unor țări ale Uniunii Europene

- mil. Euro-

Țara	1998	1999	2000	2001	2002
Belgia	8170	8541	8677	8472	8615
Gemania	n.a.	216774	223562	223380	225187
Grecia	3035	3894	5512	7854	9757
Spania	36707	43379	48597	48819	51845
Franța	94601	104473	113256	118063	121158
Irlanda	6367	8793	10615	12991	14485
Italia	13575	17330	20042	23895	29646
Luxemburg	686	951	1047	1097	1114
Olanda	12266	12848	13831	13903	15264
Austria	15189	16963	24612	24043	26420
Portugalia	6223	6913	8225	8156	8161
Finlanda	3055	3065	3123	6387	6641
Uniunea Monetară Europeană	n.a.	443924	481099	498060	518293

Sursa: ECB, "Structural Analysis of the EU Banking Sector - Year 2002", nov. 2003, pg. 27

Orientarea prioritară a băncilor din România către creditele de consum ține cont de mai multe aspecte:

- specificul băncii, respectiv de bancă universală care trebuie să fie prezentă pe piața de retail atât la atragerea cât și la plasarea resurselor;

- politica cu clienții, în sensul atragerii de cât mai multe persoane care să efectueze operațiunile prin bancă și care pot deveni consumatorii produselor sau serviciilor oferite de bancă;
- îmbunătățirea structurii portofoliului de credite printr-o alternativă la ponderea deosebit de mare deținută de persoanele juridice;
- diminuarea riscului prin plasamente mai sigure;
- dezvoltarea ofertei de produse în special pentru unitățile operative care sunt cel mai bine plasate pentru activitatea de retail.

În anul 2003, la acestea s-au adăugat și alți factori care au contribuit la dezvoltarea creditului de consum:

- implicarea activă a rețelelor de magazine în intermedierea și perfectarea documentației pentru obținerea creditelor bancare, permisă de o flexibilitate mai mare din partea băncilor pentru acest gen de finanțări;
- băncile au dezvoltat împreună cu societățile de asigurare parteneriate pe baza cărora împrumuturile de consum erau vândute împreună cu polițe de risc financiar, care acopereau riscul de neplată);
- un avantaj al creditelor pentru bunuri de folosință îndelungată l-au reprezentat și scadențele pe termen scurt sau mediu (în majoritatea cazurilor 1-3 ani), care corespundeau mai bine maturităților obținute de bănci pentru resursele atrase.

În aprecierea potențialului pieței creditului de consum în țara noastră trebuie avut în vedere *gradul de îndatorare* al populației și tendințele de *economisire* apreciate în corelație cu factori demografici, economici și sociali.

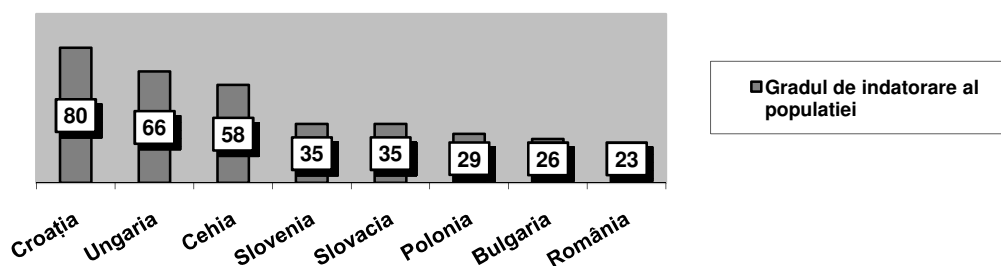

Figura 1. Gradul de îndatorare al populației în țările din Europa Centrală și de Est (2003)

Potențialul ridicat al pieței creditului de consum este evidențiat de gradul redus de îndatorare al populației din România comparativ cu celelalte țări din Europa Centrală și de Est¹ (fig. nr. 1).

Pentru a evalua gradul de îndatorare al populației s-a folosit indicatorul raportul dintre soldul creditelor acordate și valoarea totală a salariilor medii nete anuale. Se observă că gradul de îndatorare al populației în România este de doar 23%, unul din cele mai mici niveluri înregistrate în Europa Centrală și de Est în anul 2003. Prin comparație, acest indicator ajunge la 58% în Cehia, 66% în Ungaria și 80% în Croația.

În același timp, trebuie semnalat că gradul de îndatorare în România este mult supraevaluat, deoarece o bună parte din venituri nu este raportată la fisc. Potrivit ultimelor date publicate de Institutul Național de Statistică, în medie, gradul de îndatorare a populației față de sistemul bancar s-a situat în 2003 la nivelul de 13%. Aceste calcule arată că riscul de supraîndatorare este nesemnificativ, astfel încât chiar dacă luăm în calcul dobânzile ridicate existente în România, rata serviciului datoriei nu ar trebui să ridice probleme deosebite.

Aceste tendințe înregistrate în țara noastră sunt strâns corelate de evoluțiile înregistrate de *gradul de economisire* al populației.

În cei 14 ani de tranziție, procesul economisirii a constituit una dintre verigile slabe ale tabloului macroeconomic. Stimularea economisirii la nivelul persoanelor fizice a constituit un element

¹ }erban, M. - "Rom`nii @ji permit mai multe credite" - Piața Financiară nr. 3/2004, pag. 36

aflat mereu în atenția băncilor. Sub presiunea necesității obținerii de creșteri permanente ale profitabilității într-un mediu inflaționist, atât băncile cât și clienții au încercat să identifice un numitor comun al aspirației acestora. Deși s-a înregistrat o creștere constantă, din punct de vedere al volumului de resurse atrase, comparativ cu țările din Europa Centrală și de Est, ne situăm în urma acestora sub aspectul ponderii depozitelor bancare în PIB (fig. nr. 2)

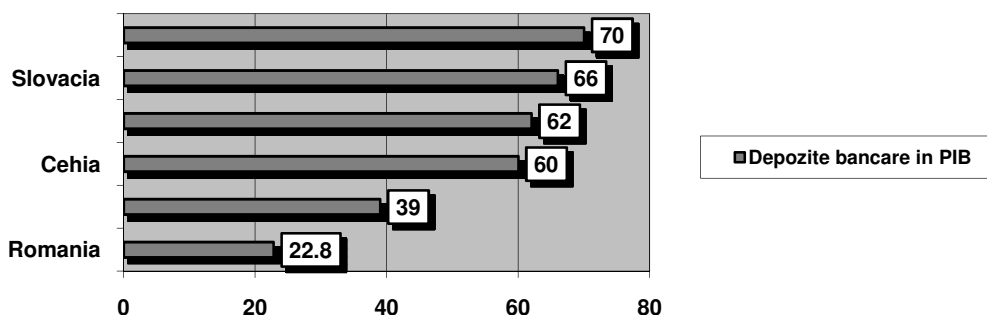

Figura 2. Ponderea depozitelor bancare în PIB (%)

Ponderea actuală a depozitelor bancare se situează la aproximativ 22,8% din PIB, față de 60% cât reprezintă media din alte țări ale Europei Centrale și de Est, sau peste 70% cât este media din UE²

Ca o consecință a faptului că băncile au reușit să adune numai o mică parte a resurselor existente în economie, nici volumul creditelor în PIB nu excedează, comparativ cu Europa Centrală și de Est (17,6% în 2003). Menționând că acest indicator depășește 100% pentru țările din zona euro, potențialul de creștere al sectorului nostru bancar are încă multe resurse care pot fi valorificate.

Blocajele economice, o economie parțial restructurată, costuri adiacente activității bancare, atât la nivel operațional, cât și ca imagine, au îngreunat activitatea de plasare a resurselor disponibile în credite pentru stimularea economiei reale, la nivelul la care reușesc alte țări mai avansate economic. Pentru o mai bună imagine asupra nivelului resurselor ce au fost menținute în cadrul sistemului interbancar, prin intermediul depozitelor constituite la banca centrală sau la alte bănci comerciale, putem menționa ponderea acestor plasamente de peste o treime (39%) din totalul activului bilanțier deținut de bănci la sfârșitul anului 2002, procent mult superior altor țări din zonă (Polonia - 24 la sută, Ungaria 16 la sută)³

Analizând situația băncilor din România, se poate afirma că pe segmentul atragerii de depozite acestea se confruntă cu o erodare a cotei de piață. Tendința a fost cauzată de scăderea rapidă a dobânzilor la depozite, pentru a face posibilă o ajustare în același sens a dobânzilor la credite. BRD face excepție de la această regulă, deoarece și-a revizuit la timp strategia și a majorat dobânzile pasive lansând totodată și noi produse de economisire (tabel nr. 2). În același timp, politica dobânzilor scăzute practică de marile bănci a dat șansa celorlalte instituții să atragă un volum mai important de resurse financiare fără costuri considerabile. Banca Transilvania, spre exemplu, a identificat această oportunitate, astfel încât în trimestrul III al anului 2003, a reușit să-și majoreze cota de piață cu 0,27 p.p., până la 2,14%.

Tabelul 2. Băncile cu peste 1% din disponibilitățile și depozitele sistemului bancar

Nr. Crt.	Bănci	sept. 2002	sept. 2003	dec. 2003
1.	BCR	33,82 %	31,50 %	31,99
2.	BRD-GSG	15,34 %	14,71 %	14,54
3.	CEC	9,55 %	8,69 %	8,24
4.	Banc Post	4,61 %	4,40 %	6,57
5.	Citibank România	2,72 %	3,44 %	4,48
6.	HVB Bank România	2,14 %	2,34 %	2,45
7.	Banca Transilvania	1,79 %	2,14 %	2,40

² Fusea, A. Iacob A.- "Bancile cauti bani", Piața Financiară nr. 1.ian. 2004, pag. 41

³ D[nil], N. - Retail banking, Ed. Expert, București, 2004, pag. 204

Analizând ritmul de economisire al populației, numărul românilor care reușesc să facă economii a scăzut la 26% la sfârșitul lunii aprilie 2004 față de 33% în luna septembrie a anului precedent⁴. Comportamentul de economisire diferă în funcție de locație, gradul de educație, forma de remunerare sau nivelul veniturilor. În ceea ce privește destinația economiilor, numai 66% din acestea sunt depuse la bănci, ceea ce este un indiciu al faptului că sistemul bancar este încă perceput ca fiind nesigur și instabil, precum și al influenței negative a comisioanelor practicate de bănci.

În anul 2004, s-a schimbat oarecum ponderea plasamentelor bancare, câștigând teren depozitele bancare, în defavoarea economiilor păstrate acasă. În același an, economiile în valută au crescut mai repede decât cele în moneda națională. Deși economisirea nu este pe măsura creditării, rolul acesteia nu este de neglijat. Datele statistice relevă faptul că economiile populației susțin în bună măsură creditarea întreprinderilor.

Introducerea de către BNR a normelor de creditare impuse băncilor și retailerilor, a determinat o reșezare în mare parte a ofertelor de creditare promovate pe piață, în condițiile în care nici unei bănci nu-i convine să i se reducă volumul creditelor acordate. Astfel, mare parte din jucătorii importanți de pe piața bancară au revenit cu oferte de creditare regândite, care merg până la lipsa avansului sau a giranților.

În același timp, la nivelul BNR se impune o îmbunătățire a modului de monitorizare a pieței de retail, prin adaptarea pe plan local a experienței unor țări mai avansate, cum este Ungaria, unde autoritatea de supraveghere urmărește evoluția creditelor pe destinații - ipotecare și de consum - și, totodată, evaluează gradul de îndatorare a populației față de sistemul financiar, luând în calcul atât băncile, cât și societățile de asigurări și cele de valori mobiliare. În schimb, în România, pe lângă faptul că nu se cunoaște structura portofoliului de credite în funcție de destinație, nu se calculează nici măcar ratele medii ale dobânzilor pentru piața de retail, astfel că dezvoltarea unui sistem statistic adecvat ar trebui să constituie una dintre prioritățile activității băncii centrale.

Bibliografie:

1. Allen, L., Boudoukh, J., Saunders, A. - Understanding Market, Credit and Operational Risk. The Value of Risk Approach, Blackwell Publishing, Oxford, 2004
2. Berea, A.O, Stoica, E.C. - Creditul bancar, coordonate actuale și perspective, Editura Expert, București, 2003
3. Cottarelli, C., Dell'Ariccia, G., Vladkova-Hollar, I. - "Early Birds, Late Risers, and Sleeping Beauties: Bank Credit Growth to the Private Sector in Central and Eastern Europe and the Balkans", IMF Working Paper nr. 213/2003
4. Dănilă, N.- Retail banking, Editura Expert, 2004
5. Giurcă Vasilescu, L. – Creditul bancar în România, retrospective și perspective, Ed. Universitaria, Craiova, 2005

⁴ site Internet: www.bloombiz.ro/articol, "Românii preferă să înființeze bănci la saltea, decât să-și ducă la bănci", Gardianul, 17 iunie 2004